

صادرات و نقش انکارناپذیر بیمه‌های اعتباری

دکتر مرتضی محمدخان

وزیر امور اقتصادی و دارایی

بحث بیمه به هر حال به زمینه‌های مختلف اقتصادی برمی‌گردد که در زنجیره سرمایه‌گذاری، تکنولوژی مناسب تولید، توزیع، بازاریابی و به‌طور کلی صادرات و حمل و نقل نقش مؤثر و هماهنگی ایفا می‌کند. ناهماهنگی هر یک از حلقه‌های این زنجیره اقتصادی با سایر مؤلفه‌های اقتصادی قطعاً در امر صادرات و به‌ویژه در زمینه ارتقای سطح کیفی در توسعه کشور تصورناپذیر است؛ صادرات رابطه تنگاتنگی با تولید دارد یا به عبارت دقیق‌تر، اگر تولید وجود نداشته باشد، عملاً صادرات هم وجود نخواهد داشت.

ما امروز در کشورمان با توجه به سیاستهایی که در زمینه تولید در برنامه اول و به‌ویژه در برنامه دوم پنجساله توسعه اقتصادی - اجتماعی جمهوری اسلامی ایران اتخاذ کردیم، عمدتاً سیاستهای جایگزینی واردات را مدنظر داشته‌ایم؛ سیاستی که بر مبنای رسیدن به استقلال ملی، کاستن از وابستگی به اقتصاد جهانی و نیل به اقتصاد ملی کشور استوار بوده و البته در شرایط اقتصاد بعد از جنگ هم، اثرهای مثبت بسیاری در جامعه اقتصادی ما برجای نهاده است. در این زمینه، تولید در کشور ما از رشد متوسط در حدود ۷/۳ درصد در برنامه پنجساله اول برخوردار بوده و این رشد در برنامه پنجساله دوم با انگیزه تولید برای جایگزینی واردات ادامه یافته است. به هر حال، تولید برای توسعه صادرات جزو محورهای اساسی تولیدی کشور قرار گرفته است.

ما در برنامه اول توسعه و ظرف دو سالی که از عمر برنامه دوم گذشته، به دلیل حمایت دولت عملاً جریان تولید سرمایه‌گذاری‌های بسیار کلانی را در بخش خدمات زیربنایی در کشور انجام دادیم. رقم سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی در کشور بیش از ۱۰۰

میلیارد دلار است. این بدان معناست که دولت عملاً با سرمایه‌گذاری خودش تضمین کرد که تولید در کشور استمرار داشته باشد؛ سرمایه‌گذاران بخش تولیدی هم که شاهد انجام گرفتن خدمات زیربنایی بودند دریافتند که با توجه به کمبودها و بازار مصرفی که در کشور وجود دارد می‌توانند به تولیدات‌شان ادامه دهند. بنابراین در طول برنامه اول که سیاستهای تولیدی ما مبتنی بر سیاست جایگزینی واردات بوده و در برنامه دوم، توسعه صادرات به عنوان مکمل به آن افزوده شده، عملاً در بعضی موارد، تولیدات ما در کشور از نیازهای داخلی فزونی گرفته است. ما اکنون در بسیاری از بخشها امکانات صادراتی بسیار خوبی داریم و با توجه به اینکه تقریباً بازار ما از بسیاری کالاها که در گذشته وارد می‌کردیم اشباع شده و برای توسعه اقتصادی کشور نیز هیچ راهی جز افزایش تولید وجود ندارد، باید در جاده صادرات غیرنفتی گام برداریم و در ارتقای سطح فرهنگ «اقتصاد بدون نفت» تلاش کنیم. در این زمینه مؤسسات حمایتی مانند بانکها، بیمه‌ها، صندوق ضمانت صادرات و حمایت‌های مستقیم دولت در امر بیمه‌های اعتباری می‌توانند راهگشا باشند.

مزیت‌های فراوانی که در اقتصاد ملی ما وجود دارد، امکان صادرات کالا و خدمات را بسیار تسهیل کرده است. یکی از مزیت‌های کشور ما در امر تولید، انرژی ارزان است که به قیمت بسیار نازل در اختیار تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان قرار می‌گیرد و این امکان را به وجود می‌آورد که هزینه‌های تولید در کشور کاهش پیدا کند و تولیدات ما قابل رقابت در بازارهای بین‌المللی باشد. افزون بر این، نیروی کار فراوان و ارزانی هم در کشور وجود دارد که حتی کشورهای صنعتی و توسعه یافته هم از این عامل مهم زیربنای اقتصادی بهره‌چندانی ندارند. وسعت کشور و ترکیب جمعیتی آن، همچنین یارانه‌هایی که دولت به طور مستقیم یا غیرمستقیم در اختیار تولیدکنندگان قرار می‌دهد عملاً هزینه‌های تولید را بسیار کاهش می‌دهد و این امکان را برای صادرکنندگان به وجود می‌آورد که بتوانند به امر صدور کالا پردازند. از سوی دیگر، نیروی مهندسی ما هم از رشد درخور توجهی برخوردار بوده و سال گذشته با صدور خدمات فنی و مهندسی، در بازارهای جهانی حضوری فعال داشته است؛ در این زمینه هم امکانات بهینه‌ای در کشور وجود دارد و صدور خدمات فنی و مهندسی می‌تواند بیش از این گسترش یابد. بنابراین، با توجه به اشباع بسیاری از اقلام تولیدی در کشور، ما نیازمند صادرات هستیم در غیر این صورت تولید باید درجا بزند و امکان توسعه نمی‌یابد که قطعاً این جزو سیاست‌های

نظام نخواهد بود.

همان‌طور که عرض کردم برای ادامه روند تولید و رشد و توسعه کشور، راه دیگری جز صدور مازاد ظرفیتهای تولیدی کشورمان نداریم. خوشبختانه اخیراً رهبر معظم انقلاب فرمانی مبنی بر گسترش صادرات غیرنفتی و جلوگیری و محدود کردن صدور نفت خام صادر کردند. تبدیل صادرات نفت خام به فراورده‌های پتروشیمی و فراورده‌های نفتی که با ارزش افزوده ۲/۵ تا ۳ برابر قابلیت دسترسی و قابلیت صدور دارد جزو هدفها و خط‌مشی‌های اصلی کشور است. بنابراین، ما در اوضاع و احوال فعلی از نظر تولیدی، از لحاظ امکانات فنی و از نظر تولیدات - کمی و کیفی - موقعیتی نصیب‌مان شده است که می‌توانیم در بازارهای جهانی نقش بسیار حساسی داشته باشیم و کالاهای خودمان را با رقابت به جهانیان عرضه کنیم. امروزه، بزرگ‌ترین مؤلفه توسعه‌یافتگی در هر کشوری حضور در بازارهای جهانی است، یعنی با توجه به ریشه صادرات که تولید است حضور در بازارهای جهانی به عنوان یک مؤلفه بسیار قوی می‌تواند مطرح باشد و این بازارها را به سود اقتصاد ملی خویش تسخیر کند. چنین اقتصادی با فعالیت مثبت و مؤثر خود می‌تواند در نقش پیشرو و پیشتاز در پهنه اقتصاد جهانی ظاهر شود و زمینه‌ساز گسترش و کشش تولیدی کشور و در نهایت پرتوانی اقتصاد داخلی باشد. البته حضور کامل و موفق در بازارهای جهانی، به‌ویژه در مورد کشورهای توسعه‌یافته و کشورهای در حال توسعه شرایط بسیار متعددی را می‌طلبد که به اطلاعات وسیع صادرکنندگان نیاز دارد. کلیه مؤسسات بین‌المللی، بیمه‌ها، بانکها، مؤسسات تجاری و بنگاههای تولیدی می‌توانند با مبادله اطلاعات این زمینه را فراهم کنند که در این رهگذر، همکاری مشترک بین مؤسسات بیمه کشورهای در حال توسعه اجتناب‌ناپذیر است و از این طریق ما می‌توانیم بستر مناسبی برای صادرات خودمان ایجاد کنیم. قدر مسلم همسویی سیاستهای بانکی و سیاستهای بیمه‌ای، در جهت هدف کلی اقتصاد ملی، به‌ویژه در کشور ما که اصول بانکداری بر اساس عملیات بانکداری بدون ربا، و در کل بر مبنای موازین اسلامی استوار است، و مشارکت، همکاری، حمایت و پشتیبانی نظامهای بانکی به گسترش تولید و تقویت صادرات خواهد انجامید. از سوی دیگر، با توجه به اینکه کالاهای صادراتی باید به قیمت‌های نازل و هزینه‌های پایین برای رقابت در بازارهای جهانی تولید شوند و بانکها با توجه به ریسک پذیری کمتری که دارند با اخذ وثیقه عملاً هزینه‌های صادراتی را بالا می‌برند، مؤسسات بیمه می‌توانند با

بیمه کردن صادرات وارد عمل شوند و با هزینه کمتر، امکان زمینه‌های رقابتی بیشتر در امر صادرات را فراهم آورند؛ صادرکننده نیز با خاطری آسوده‌تر می‌تواند به کار خود ادامه دهد.

بیمه‌های اعتباری در کشور پدیده جدیدی است. ما سال گذشته ایجاد صندوق ضمانت صادرات را در دولت تصویب کردیم. همچنین با توجه به دستور رئیس جمهور محترم، شرکت بیمه صادرات و سرمایه‌گذاری را تأسیس نمودیم. افزون بر این، در چند سال گذشته بانک توسعه صادرات به منظور حمایت مستقیم امر صادرات در کشور ما ایجاد شد تا بتواند حرکت عظیمی در صادرات به وجود آورد. در این زمینه، ما عملاً برای کشورهای آسیای میانه اعتباراتی از طریق دولت منظور کردیم و با ایجاد تضمین برای صادرکنندگان کشورمان توانستیم زمینه فعالیت‌های اقتصادی را گسترش دهیم. البته این کار در مرحله مقدماتی است و امیدواریم که در پهنه آسیا و حتی در کشورهای افریقای به‌طورکلی کشورهایی که با ما روابط مستقیم و همکاری صمیمانه دارند فعالیت‌های خود را گسترش دهیم. به‌هرحال، بیمه‌های اعتباری نقش بسیار مؤثری در امر صادرات، در اقتصاد ملی کشور، در زمینه بالا بردن تولید ناخالص ملی، در افزایش اشتغال و وارد کردن و به‌دست آوردن تکنولوژی مناسب، در زمینه‌های آموزشی و مهم‌تر از همه، در امر بیمه‌گری ایفا می‌کنند.

نقش کلیدی بیمه‌های اعتباری، کاستن از ریسک‌های بازرگانی و سیاسی است که در زمینه صادرات وجود دارد. بنابراین، با بیمه‌های اعتباری، هم موقعیت سیاسی کشور ارتقا پیدا می‌کند و هم اینکه با حمایت از صادرکننده، رشد و توسعه اقتصادی سروسامان بیشتر و بهتری می‌یابد.

امیدوارم در این موقعیتی که به‌وجود آمده و سمیناری که توانسته اقتصاددانان، بیمه‌گران و کارشناسان کشورهای آسیایی و افریقای را گرد هم آورد، مبادله اطلاعات و بازاریابی در زمینه مبادلات کالا بتواند زمینه‌های همکاری مناسبی در بین کشورهای آسیایی و افریقای فراهم سازد و بیمه‌های اعتباری هم نقش پشتیبانی و حمایتی خود را در این فعالیتها به خوبی ایفا کند.